

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Ұлы ақын, ағартушы - Абай Құнанбайұлы

ЖАРИЯЛАНДЫ
10.10.2025СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/183245/**Дюсембаева Анаргүль Сагатбековна**

Қазақ халқының мақтанышы, дана ойшылы – Абай Құнанбайұлы (1845–1904). Ол – ақын, ағартушы, сазгер, қоғам қайраткері. Абайдың өмірі мен шығармашылығы қазақ халқының тарихы мен мәдениетінде ерекше орын алады.

Балалық шағы мен тәрбиесі

Абай Шығыс Қазақстан облысы, Шыңғыстау өңірінде дүниеге келген. Әкесі Құнанбай – елге беделді, әділ басшы, парасатты адам болған. Анасы Ұлжан мен әжесі Зере мейірімді, өнегелі кісілер еді. Олар Абайдың жүрегіне ізгілік, әділеттілік, елін сүю қасиеттерін дарытты.

Жас Абай ауыл молдасынан сауатын ашып, кейін Семейдегі медреседе оқыды. Сонымен қатар орыс мектебінен білім алып, Пушкин, Лермонтов, Крылов сияқты орыс классиктерінің шығармаларымен танысты. Бұл Абайдың көзқарасын кеңейтіп, ғылым-білімге деген ынтасын арттырды.

Абай - ақын

Абай қазақ әдебиетінде жаңа бағыт қалыптастырды. Оның өлеңдерінде халықтың тұрмысы, мінез-құлқы, білімге ұмтылысы айқын көрініс тапты.

— **«Ғылым таппай мақтанба»** өлеңінде жастарды жалқаулықтан арылып, ғылым-білімге ұмтылуға шақырады.

— **«Қалың елім, қазағым, қайран жұртым»** өлеңінде халқының қайғысы мен болашағына алаңдағанын көрсетті.

— **«Жасымда ғылым бар деп ескермедім»** өлеңінде өзінің жастық шағын мысал ете отырып, жастарға уақытты бос өткізбей, ғылым жолына түсу керектігін насихаттайды.

Абайдың қара сөздері

Абайдың 45 қара сөзі – оның даналық ойларын, өмірлік тәжірибесін жинақтаған еңбегі. Бұл қара сөздерде:

- адамгершілік,
- имандылық,
- еңбекқорлық,

- білімнің құндылығы,
- халық бірлігі туралы терең ойлар айтылады.

Мысалы, «**Он тоғызыншы сөзінде**» Абай: «Адам баласы адам баласынан ақыл, ғылым, ар, мінез деген нәрселермен озады» – деп, тәрбиенің маңызын түсіндіреді.

Абай - композитор

Абай тек өлең ғана жазып қоймай, халық сүйіп айтатын әндер де шығарды. Оның «Көзімнің қарасы», «Желсіз түнде жарық ай», «Айттым сәлем, Қаламқас» сияқты әндері қазақ музыка мәдениетінің асыл мұрасына айналды. Бұл әндер шынайы сезімді, терең ойды әуен арқылы жеткізеді.

Абай мұрасының мәні

Абай – халықты оятқан, ғылым-білімге жетелеген ұстаз. Ол:

- «Еңбек етсең ерінбей, тояды қарның тіленбей» деп еңбекке,
- «Интернатта оқып жүр» деп жастарды білімге,
- «Адамзаттың бәрін сүй, бауырым деп» деп адамгершілікке шақырды.

1995 жылы Абайдың 150 жылдық мерейтойы ЮНЕСКО деңгейінде аталып өтті. 2020 жылы 175 жылдық мерейтойы бүкіл әлемде тойланды. Бұл – Абай мұрасының тек қазаққа ғана емес, бүкіл адамзатқа ортақ екенін дәлелдейді.

Қорытынды

Абай Құнанбайұлы – қазақ халқының рухани көсемі, ойшылы, ұлы ақыны. Оның өлеңдері, қара сөздері мен әндері ұрпаққа үлгі, тәлім-тәрбие берер асыл қазына болып қала береді. Абайдың мұрасын оқу – өзін тану, білімге жету, жақсы адам болуға ұмтылу деген сөз.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.